

اعتبار سنجی قصه و قصه‌گویی با تاکید بر اهداف برنامه درسی دوره پیش دبستانی استان

کرمانشاه؛ مطالعه ترکیبی

زینب روین تن^۱، مناز جلاوندی^{۲*}، فائزه ناطقی^۳

اطلاعات مقاله	چکیده
تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۶/۱۰	این پژوهش با هدف اعتبارسنجی قصه و قصه‌گویی با تأکید بر اهداف برنامه درسی دوره پیش دبستانی انجام گرفته است. روش پژوهش روش آمیخته بوده است. با توجه به ماهیت اکتشافی بودن نحوه گردآوری داده‌ها، این پژوهش در زمره طرح‌های اکتشافی متوالی قرار گرفته است. در بخش کیفی از روش اسنادی و در بخش کمی از روش توصیفی پیمایشی بهره گرفته شد. در بخش کیفی جامعه آماری شامل تمامی کتاب‌ها، مقاله‌ها، پایان‌نامه‌ها و متون چاپی و الکترونیکی بود. گردآوری داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته صورت گرفت. در بخش کمی، جامعه آماری تمامی مسئولان و مربیان پیش دبستان همچنین کارشناسان مربوط در ادارات آموزش و پرورش استان کرمانشاه تشکیل می‌دادند. گردآوری اطلاعات بر اساس پرسشنامه محقق ساخته صورت گرفت که ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۷۴ به دست آمد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی با تحلیل محتوا و در بخش کمی با آزمون t تک متغیره و آزمون فریدمن صورت گرفت. نتایج تحلیل محتوا نشان داد که رتبه‌بندی مؤلفه‌های قصه و قصه‌گویی در برنامه درسی پیش دبستانی از قوی‌ترین تا ضعیف‌ترین، به ترتیب عبارت بودند از اهداف شناختی، اهداف نگرشی، اهداف مهارتی. نتایج آزمون t نشان داد که میانگین اکتسابی نمونه (۳/۷۰) از میانگین جامعه (۳) بالاتر بود و اهداف برنامه درسی قصه و قصه‌گویی موجود در حد بالاتر از متوسط تأیید کرده است. نتایج نشان داد که برنامه درسی قصه و قصه‌گویی می‌تواند نقش بسزایی در برنامه درسی داشته باشد و دانش‌آموزان را با انگیزه‌تر کند و اشتیاق به تحصیل در دوره‌های رسمی و بالاتر را در او برانگیزاند.
نوع مقاله: علمی پژوهشی ترکیبی آمیخته	
واژگان کلیدی برنامه درسی، قصه، قصه‌گویی، پیش دبستانی	

۱. دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران

۲. نویسنده مسئول: استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران

۳. استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران

مقدمه

هم‌زمان با نهادینه شدن نقش و اهمیت آموزش پرورش در رشد و توسعه جوامع، کوشش‌های زیادی از سوی متخصصان برای علمی و پویا کردن این امر خطیر و ارزشمند آغاز شده است. نظام‌های آموزشی حوزه‌های مختلفی دارند که برجسته‌ترین آن برنامه‌ریزی درسی است. این حوزه به دلیل اهمیتی که در راستای تحقق اهداف آموزشی دارد، از سوی متصدیان تربیتی و آموزشی به‌عنوان هسته مرکزی و قلب نظام آموزشی تلقی می‌شود. روی این اصل، برنامه‌ریزی درسی در اوایل قرن بیستم به‌عنوان یکی از حوزه‌های مستقل، تخصصی و درعین حال بحث‌برانگیز معرفی شد (فتیحی و اجارگاه، ۱۳۹۴). اصطلاح برنامه درسی از نظر لغت‌شناسی به معنای میدان مسابقه یا میدانی برای دویدن است. بدین ترتیب، مشخص می‌شود که اطلاق چنین لفظی به یک رشته تخصصی یا حوزه‌ای از حوزه‌های علمی متعلق به قلمرو تعلیم و تربیت، جنبه تمثیلی و استعاری دارد و توجه به وجه تشابه میان میدان مسابقه و برنامه درسی، دو ویژگی متناسب به برنامه‌های درسی را روشن می‌سازد: نخست اینکه، برنامه‌های درسی همچون میدان مسابقه که آغاز و پایان مشخص و تعریف شده دارد، مستلزم آغاز، پایان و مسیر کاملاً مشخص و از پیش تعریف‌شده‌ای است. دومین ویژگی قابل استنباط از واژه برنامه درسی با توجه به ریشه لغوی آن عبارت از این است که همچون موانعی که مسیر مسابقه فراهم شده است و عبور از آنها به‌طور فزاینده دشوارتر می‌شود، برنامه‌های درسی نیز به‌طوری پیش‌رونده، دشوارتر می‌شوند (مهرمحمدی، ۱۳۹۸). از نظر دیویی فرایند آموزش و هدف تعلیم و تربیت بازسازی مستمر تجربه است که این امر از طریق فعال بودن یادگیرنده در فرایند یادگیری حاصل می‌شود. او اظهار می‌دارد در روش تعلیم و تربیت باید به قانون مستقر طبیعت کودک توجه داشت. مهم‌ترین جنبه این قانون تقدم داشتن بعد فعال کودک، بر بعد غیرفعال اوست (مهر محمدی، ۱۳۹۳). قصه‌گویی آفرینش دوجانبه بین گیرنده و شنونده است که در ضمن اجرا پیام به بهترین شکل انتقال پیدا می‌کند (چمبرز، ۱۳۹۴). علاقه به قصه و شنیدن خاطره‌ها و ماجراها را آفریننده دانا در نهاد انسان نهاده است. به همین دلیل ما همواره یکی از عمده‌ترین و رایج‌ترین راه‌های انتقال تجربه و سرگرمی، قصه‌گویی و گوش سپردن به قصه‌ها بوده است. هنر قصه‌گویی در هر زمان تغییر شکل یافته است و موازی با گسترش رسانه‌های گروهی از یک‌سو و دستاوردهای یادگیری پیش می‌رود تا همچنان بماند و توان رقابت خود را از دست ندهد (زایپس^۱، ۱۳۹۶). داستان، بزرگ‌ترین وسیله ظهور وجدان پاک و خوی و خصلت مطلوب و پسندیده در کودک است و ثبات این صفات در او به درجه نفوذ و تأثیر آنها بستگی دارد. داستان از عوامل تشویق کودکان به آموزش و دوست داشتن مدرسه است. داستان کودک را به بیداری و دقت، تحمل و تأمل و کنترل فکر که همگی برای تحصیل رسمی ضروری هستند و

برمی‌انگیزد. به تربیت نیروی تخیل و حافظه در کودکان کمک می‌کند و همچنین بهترین وسایل یادگیری خواندن است (شعاری نژاد، ۱۳۹۵). قصه‌گویی نوعی بحث و برون‌ریزی افکار و اندیشه‌ها می‌باشد از راه گفتن کلید واژه‌هایی برای قصه‌گویی و یا تمام کردن یک قصه ناتمام دانش آموزان به کاوش ذهنی می‌پردازند و قصه‌گو با نقل یک داستان برای شنوندگان خود، امکان تصویرسازی ذهنی را فراهم می‌سازد. همچنان که کودک قصه را می‌شنود، صحنه‌های داستان و شخصیت‌های آن را خلق می‌کند و توانایی تجسم و خیال‌بافی که مبنای تصور خلاق است، در او شکوفا می‌شود (گرین، ۱۳۹۴). هنگامی که یک قصه گفته می‌شود موضوع شکل می‌گیرد، مسائل مختلف آشکار می‌شود و شخصیت‌ها و اشیای قصه با افکار و هیجان‌ها و رفتارهای خاص پاسخ می‌دهند. هنگامی که یک کودک به قصه گوش می‌دهد، ممکن است با یک شخصیت، با یک موضوع یا یک حادثه در قصه همانندسازی کند. در نتیجه، همانندسازی را به زندگی خود فرافکنی می‌کند. علاقه وی به افکار، احساس‌ها و رفتارهای شخصیت‌های قصه به او اجازه می‌دهد تا در تجارب شخصیت‌های قصه سهیم باشد و باورها، افکار و تجارب هیجانی این شخصیت‌ها را بر خود فرافکنی کند. در نتیجه می‌تواند به صورت فرافکنانه بر پیرایشانی‌های هیجانی خودکار کند (گلدارد و گلدارد، ۱۳۹۷). آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان، در نظام‌های آموزشی بسیاری از کشورهای جهان جایگاه حساس و ارزشمندی دارد برخی از کارشناسان تعلیم و تربیت تأکید دارند که آموزش‌های پیش از دبستان، کودکان را برای ورود به دبستان آماده می‌کند و در توسعه خزانه لغوی و ایجاد مفاهیم اساسی و قدرت بیان او مؤثر است؛ لذا بر ایجاد دوره‌های قبل از دبستان و توسعه کانون‌های آمادگی تأکید می‌کنند (صافی، ۱۳۹۳). اهداف این دوره از اهداف کلی آموزش برای کودکان در مراحل بعدی تحصیل، جداشدنی نیست و اهدافی که بر مهدهای کودک و کودکان‌ها مترتب است، درست همان اهدافی است که در همه دوره‌های تحصیلی آموزشگاهی وجود دارد. تفاوت‌های موجود در مراحل ابتدایی تر اغلب از تفاوت‌های تدریجی و رشد افراد تحت آموزش ناشی می‌شود و به تفاوت‌های فلسفی یا تفاوت اهداف ارتباطی ندارد (مفیدی، ۱۳۹۳). هر برنامه درسی به قصد ایجاد تغییرات در رفتار یادگیرنده اجرا می‌شود. این تغییرات همان اهداف برنامه درسی است. تعیین هدف‌های آموزش نخستین عنصر برنامه درسی است (نوروززاده و فتحی واجارگاه، ۱۳۹۱). بدون این عنصر جریان یادگیری باعث رشد جهت‌دار یادگیرنده نمی‌شود. هدف به قدری در برنامه درسی اهمیت دارد که بدون آن در هیچ‌یک از مراحل برنامه‌ریزی درسی نمی‌توان تصمیمی گرفت (ملکی، ۱۳۹۵: ۲۷). گروه طراح برنامه درسی پس از تعیین هدف‌های برنامه درسی با این سؤال روبه‌روست که آیا نتایج یادگیری حاصل از طرح برنامه درسی به همان شکلی که پیش‌بینی شده‌اند، تحقق می‌یابند؟ برای پاسخ به این سؤال می‌توان بر اساس میزان توجه گروه طراح برنامه درسی به دو عامل فرایند و محصول رویکردهای

متفاوتی را در نظر گرفت. در بعضی از رویکردها فقط بر نتایج از قبل پیش‌بینی شده تأکید می‌شود و در برخی دیگر میزان اثرپذیری نتایج یادگیری از فرایند آموزش مد نظر قرار می‌گیرد. بر این اساس، آیزنر رویکرد مربوط به تدوین هدف‌های برنامه درسی را به سه دسته تقسیم می‌کند: (۱) رویکرد هدف‌های رفتاری: بر اساس این رویکرد نتایج پیش‌بینی شده برنامه درسی باید به همان وضعیت در رفتار و عملکرد یادگیرندگان تغییراتی را به وجود آورد. در این رویکرد، نتایج یا محصول در نظر بوده و فرایند آموزش نادیده گرفته می‌شود. (۲) رویکرد حل مسئله: بر اساس این رویکرد، هدف‌های برنامه درسی از قبل تعیین می‌شود، ولی در فرایند آموزش از ویژگی‌های یادگیرنده، شرایط، موقعیت و ویژگی‌های معلم تأثیر می‌پذیرد. (۳) رویکرد نتایج، بیانگر نتایج بیانگر اشاره به آن چیزی دارد که فرد پس از درگیر شدن با فعالیت به صورت هدفمند یا بدون هدف به آنها می‌رسد. آیزنر فردی را برای نمونه ذکر می‌کند که پیش از رفتن به سینما نمی‌تواند هدف‌های رفتاری خاصی را برای خود در نظر بگیرد، بلکه پس از پایان یافتن فیلم به نتیجه یا نتایج خاصی دست می‌یابد که از پیش، قابل پیش‌بینی نبود. در این رویکرد، فرایند بیش از نتیجه مد نظر قرار می‌گیرد (آیزنر، ۱۹۹۴). از نظر لایت و کوکس رویکردهای مربوط به تدوین هدف‌های برنامه درسی دانشگاهی را به دو دسته رویکردهای عقلایی و فکورانه تقسیم می‌کنند. به باور آنها، اگر طراح برنامه درسی ارتباط بین هدف‌های برنامه درسی و نتایج یادگیری را به صورت خطی، دقیق، از پیش تعیین شده و علت و معلولی در نظر بگیرد، رویکرد عقلایی و خردمندانه را اتخاذ کرده است. در مقابل، وقتی که طراحان ارتباط بین هدف‌های برنامه درسی و نتایج یادگیری را به صورت غیرخطی و احتمالی در نظر می‌گیرند، رویکرد فکورانه را اتخاذ کرده‌اند (لایت و کوکس، ۱۹۹۸). با توجه به پیشرفت علم و تکنولوژی در قرن حاضر و تبلور این نکته که شکوفایی یک کشور از بستر آموزش و پرورش برمی‌خیزد، نیاز به گسترش دوره پیش‌دبستانی، بیش از گذشته خود را نمایان می‌سازد؛ بنابراین لازم است که برنامه کیفی و کمی مناسب و درخور نیازهای جسمی و روانی برای کودکان پیش‌دبستانی، با توجه به ویژگی‌های این دوره از رشد، تهیه و تدارک دیده شود. استفاده از الگو در تدوین برنامه درسی منجر به کارایی و سودمندی بیشتر آن می‌شود؛ چرا که الگوی برنامه درسی، چهارچوب نظری مورد نیاز برای اجرای یک برنامه تربیتی اثربخش پیش‌دبستانی را فراهم می‌سازد و فرصت‌هایی را برای کودکان فراهم می‌سازد تا مهیای یادگیری شوند. نظر به اینکه برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی در هر استان به‌طور مستقل تدوین می‌شود، پژوهش حاضر بر آن است تا موجبات کیفیت بخشی برنامه درسی قصه و قصه‌گویی دوره پیش‌دبستانی را فراهم آورده و در عین حال توجه بیش از پیش برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران

---

1. Eisner

2. light and cox

آموزش و پرورش را به این حوزه اساسی معطوف نماید تا اقدامات و تلاش‌ها در این حوزه با پشتوانه نظری قابل دفاع و جدیت بیشتری دنبال شود؛ و از آنجا که پژوهشگر با فرهنگ و آموزش و پرورش این استان آشنایی بیشتری دارد و همچنین دستیابی به داده‌های پژوهشی مورد نیاز در این استان امکان‌پذیرتر است، این پژوهش به ارائه الگویی برای برنامه درسی قصه‌گویی در دوره پیش‌دبستانی استان کرمانشاه پرداخت. با وجود تحقیقات متعددی که بر نقش قصه و قصه‌گویی در تربیت تأکید دارند، تاکنون الگوی برنامه درسی در این خصوص ارائه نشده است. همچنین به دلیل اهمیت تربیت در دوره پیش‌دبستانی و چگونگی آن و با توجه به اینکه در بین تحقیقات انجام‌شده پژوهشی یافت نشد که به‌طور جامع برنامه درسی پیش‌دبستان استان کرمانشاه را از این حیث مورد بررسی قرار داده باشد، در پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سؤال هستیم که اهداف قصه و قصه‌گویی در برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی استان کرمانشاه چگونه است و چه الگویی می‌توان ارائه نمود؟

واحدی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی و هوش کلامی نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی» انجام داده‌اند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش از تحلیل کوواریانس چند متغیره (آنکوا و مانوا) استفاده شده است، نتایج حاصل از این مطالعه نشان‌دهنده اثربخشی آموزش مفاهیم علوم به شیوه قصه‌گویی بر مهارت‌های اجتماعی هوش کلامی نوآموزان دوزبانه دوره پیش‌دبستانی بوده است.

درستی و زارعی (۱۳۹۶) پژوهشی با عنوان «تأثیر قصه‌های قرآنی بر سازش یافتگی کودکان پیش‌دبستانی» انجام داده‌اند. روش تحقیق در این مطالعه نیمه‌آزمایشی بوده است. برای بررسی داده‌ها در این پژوهش از تحلیل کوواریانس استفاده شده است، نتایج حاصل از این مطالعه نشان‌دهنده اثربخشی قصه‌های قرآنی بر افزایش سازش‌یافتگی اجتماعی کودکان در مراکز پیش‌دبستانی بوده است.

دوست‌محمدی و همکاران (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان «بررسی اثربخشی قصه‌گویی خلاق بر توانایی حل مسئله و خلاقیت کودکان پیش‌دبستانی» انجام داده‌اند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش از تحلیل کوواریانس استفاده شده است، نتایج حاصل از این مطالعه نشان‌دهنده اثربخشی این روش بر بهبود توانایی حل مسئله و خلاقیت کودکان پیش‌دبستانی بوده است.

لویمی و صفرزاده (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان «اثربخشی قصه‌درمانی بر کمرویی، افسردگی و عزت نفس در کودکان پیش‌دبستانی شهرستان اهواز» انجام داده‌اند. نتایج حاصل از این مطالعه نشان‌دهنده اثربخشی این روش بر کاهش کمرویی و افسردگی کودکان و همچنین افزایش عزت نفس و خرده‌مقیاس‌های آن بوده است.

باوخانی و همکاران (۱۳۹۴) پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر قصه‌گویی قرآنی و افزایش رشد اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی» انجام داده‌اند. طرح پژوهش نیمه‌آزمایشی و از نوع پیش‌آزمون با گروه کنترل بود. برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل کوواریانس استفاده شده است. نتایج حاصل از این مطالعه نشان‌دهنده اثربخشی این روش بر افزایش رشد اجتماعی بوده است.

رستمی بینا و حیدری (۱۳۹۴) پژوهشی با عنوان «تأثیر قصه‌گویی در کاهش پرخاشگری کودکان پیش‌دبستانی شهر کرمانشاه» انجام داده‌اند. طرح پژوهش نیمه‌آزمایشی و از نوع پیش‌آزمون با گروه کنترل بود. برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل کوواریانس استفاده شده است. نتایج حاصل از این مطالعه نشان‌دهنده اثربخشی این روش بر کاهش نشانه‌های پرخاشگری در کودکان پرخاشگر بوده است.

ماری ناتالی و همکاران^۱ (۲۰۱۷) در پژوهشی نشان می‌دهند که مداخلات قصه‌گویی کودکانی که در مقایسه با داستان‌های اولیه خود و داستان‌های کودک از گروه شاهد افزایش معناداری در خودآگاهی، خودمراقبتی، آگاهی اجتماعی، همدلی و تصمیم‌گیری مسئولانه دارند. بهبود در مهارت‌های ارتباطی در هر دو گروه مشهود بود، تفاوت جنسی معنی‌داری وجود نداشت. شیوه‌های قصه‌گویی می‌تواند به‌طور قابل توجهی در افزایش مهارت‌های اجتماعی و عاطفی کودکان کمک کند.

روکسبرگ^۲ (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «بازبینی ارزیابی برنامه درسی پیش‌دبستان که در انگلستان انجام داد، به این نتیجه رسید که تغییرات معنادار فراوانی در برنامه درسی وجود دارد. از جمله تغییر معناداری که در برنامه‌های درسی مشاهده می‌شود، آشنایی کودکان با قصه‌هاست؛ به این صورت که تنها بخشی از قصه برای کودک تعریف و از وی خواسته می‌شود که انتهای قصه را خود بسازد. در واقع این برنامه بخشی از عناصر برنامه درسی در اسکاتلند است. وی در ارزیابی این برنامه درسی بیان می‌دارد که این روش تدریس و مشارکت کودکان در امر قصه‌گویی سبب بهبود توانایی‌های فکری و خلاقیت آنان می‌شود.

کلیجر^۳ و همکارانش (۲۰۱۵) پژوهشی با عنوان «تأثیر قصه‌گویی بر هوش کودکان در شش ایالت آمریکا» انجام داده‌اند. مطالعه اولیه آنها نشان داد که قصه‌گویی می‌تواند آثار و شواهدی از افزایش هوش در کودکان به‌دست آورد، ولی تأثیر آن منوط به وجود شایستگی‌های حرفه‌ای قصه‌گویان یا مربیان است. این پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که بررسی شایستگی‌های حرفه‌ای مربیان به فرایند اعتبارسنجی و راهبردهای ارزیابی اثربخش مانند ارزیابی بیرونی و مشاهده مستقیم

---

1. Marie-Nathalie & et al
2. Roxberg
3. Kligler

نیاز دارد. این مطالعه نشان می‌دهد که قصه‌گویی در صورتی که با ساختار مشارکت محور کودکان همراه باشد، می‌تواند حس کنجکاوی و هوش کودک را برانگیزد.

از مجموع تحقیقات انجام شده در داخل و خارج از کشور چنین برمی‌آید که قصه‌گویی در کاهش رفتارهای نامناسب، ارزش‌های اخلاقی، مهارت‌های اجتماعی، کاهش پرخاشگری، پیشرفت تحصیلی، هوش کلامی، هوش هیجانی، هوش اخلاقی، کمرویی، عزت نفس، سازش یافتگی و خلاقیت ارتباط مثبت و معنی‌داری دارد. با توجه به اینکه برنامه‌ی درسی قصه و قصه‌گویی دارای مبانی، ویژگی‌ها و عناصر خاص خود می‌باشند و تحقیقات انجام‌شده نیز فقدان این موضوع را نشان می‌دهد، مرور در پیشینه نشان داد تاکنون هیچ پژوهشی درباره‌ی طراحی الگوی مطلوب برنامه‌ی درسی قصه‌گویی را در دوره‌ی پیش‌دبستانی صورت نگرفته است؛ بنابراین پژوهش حاضر در نظر دارد به طراحی الگوی مطلوب برنامه‌ی درسی قصه و قصه‌گویی را در دوره‌ی پیش‌دبستانی بپردازد.

هدف از پژوهش حاضر، بررسی جایگاه اهداف قصه و قصه‌گویی در برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی و ارائه‌ی الگوی مطلوب با تأکید بر استان کرمانشاه است. به این منظور، چهار پرسش اصلی مورد بررسی قرار گرفت:

۱. اهداف مطلوب قصه و قصه‌گویی در برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی چگونه است؟
۲. اهداف موجود قصه و قصه‌گویی در برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی چگونه است؟
۳. چه الگویی می‌توان جهت دستیابی به اهداف مطلوب قصه و قصه‌گویی در برنامه‌ی درسی پیش‌دبستانی ارائه نمود؟
۴. الگوی طراحی شده از چه میزان اعتباری برخوردار است؟

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به ماهیت اکتشافی بودن پژوهش حاضر و نحوه‌ی گردآوری داده‌ها و ترتیب آنها، ابتدا کیفی و سپس کمی، این پژوهش در زمره‌ی طرح‌های اکتشافی متوالی می‌باشد. در دو بخش کمی و کیفی انجام شده است که در بخش کیفی، از مطالعه‌ی اسنادی و مصاحبه‌ی نیمه ساختاریافته و در بخش کمی با روش پیمایشی به شناسایی ابعاد تشکیل‌دهنده‌ی پرسشنامه اقدام شده است. برای شروع کار در بخش کیفی، پژوهش مهم‌ترین قسمت سؤالات مصاحبه است. سؤالات مصاحبه به صورت نیمه‌ساختاریافته طراحی شده است. برای پاسخگویی سؤال اول جهت شناسایی وضعیت مطلوب قصه و قصه‌گویی در دوره‌ی پیش‌دبستانی، روش پژوهش در این قسمت، به صورت مطالعه‌ی اسنادی که شامل متون، کتب، نشریات، تمامی مقالات مرتبط با قصه‌گویی دوره‌ی پیش‌دبستانی صورت گرفته است. جامعه‌ی آماری تحقیق در این بخش شامل کلیه کتاب‌ها، مقاله‌ها، پایان‌نامه‌ها و متون چاپی و الکترونیکی (اعم از داخلی و خارجی) مرتبط با موضوع پژوهش

می‌باشد که به علت کثرت منابع، نمونه پژوهش به صورت هدفمند از میان منابع در دسترس محقق انتخاب شده و جهت گردآوری اطلاعات از فیش برداری استفاده شده است. همچنین برای تکمیل داده‌های جمع‌آوری شده از بخش اسنادی، مصاحبه با صاحب‌نظران نیز انجام شده و جامعه آماری در این بخش شامل استادان دانشگاه‌های استان در رشته‌های علوم تربیتی و برنامه‌ریزی درسی و همچنین کارشناسان آموزش پیش‌دبستانی در سطح وزارت آموزش و پرورش و نمونه‌گیری به روش هدفمند می‌باشد که با ۱۷ نفر با روش نیمه‌ساختارمند مصاحبه شده و کار تا اشیاع نظری پیش رفته است. دیدگاه‌های شرکت‌کنندگان راجع به ویژگی‌هایی عنصر هدف برنامه درسی مبتنی بر قصه‌گویی مورد ارزیابی قرار گرفته است. گردآوری اطلاعات از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با صاحب‌نظران انجام شده و برای هر مصاحبه ۲۰ تا ۶۰ دقیقه زمان اختصاص داده شد. اعتبار راهنمای مصاحبه به روش اعتبار محتوی از نظر متخصصان سنجیده شده است. برای این منظور راهنمای مصاحبه به نظر چند نفر از استادان دانشگاه صاحب‌نظر در حوزه برنامه درسی رسید و نواقص آن برطرف شده است. برای پاسخ به سؤال دوم در راستای شناسایی وضعیت موجود، روش پژوهش توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری کلیه مسئولان و مربیان پیش‌دبستانی و همچنین کارشناسان مربوطه در ادارات آموزش و پرورش استان که شامل ۶۳۶ نفر می‌باشد؛ که ۱۱۴ نفر کارشناس آموزش و پرورش، ۳۱۸ نفر مربی پیش‌دبستانی و ۲۰۴ نفر را مسئول پیش‌دبستانی را شامل می‌شد. برای تعیین حجم نمونه در این بخش با استفاده از جدول مورگان ۲۴۰ نفر بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند و نهایتاً شامل ۴۳ نفر کارشناس آموزش و پرورش، ۱۲۰ نفر مربی پیش‌دبستانی ۷۷ نفر مدیر و مسئول پیش‌دبستانی شامل می‌شد. برای تعیین حجم نمونه نمونه‌گیری طبقه‌ای استفاده شده است که ۴۳ نفر از کارشناسان آموزش و پرورش، مربیان پیش‌دبستانی ۱۲۰ نفر و مدیران و مسئولان پیش‌دبستانی ۷۷ نفر را شامل شده و با استفاده از جدول مورگان ۲۴۰ نفر به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شده بودند. ابزار اندازه‌گیری این پژوهش پرسشنامه محقق‌ساخته که دارای ۱۷ سؤال بر مبنای اهداف برنامه درسی قصه‌گویی بوده است. به منظور گردآوری داده‌های مورد نیاز پژوهش و تعیین صحت و سقم، پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته برگرفته از مصاحبه تنظیم شد. این پرسشنامه شامل سؤالات بسته پاسخ با طیف لیکرت پنج‌گانه در خصوص شناسایی اهداف برنامه درسی قصه و قصه‌گویی است که با نظرسنجی از مسئولان و مربیان پیش‌دبستانی استان کرمانشاه و همچنین کارشناسان مربوطه در ادارات آموزش و پرورش استان مذکور، تکمیل شده است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق‌ساخته که حاوی ۱۷ سؤال مبتنی بر یافته‌های سؤال اول است، برای تعیین پایایی پرسشنامه، مطالعه مقدماتی انجام شد و از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده؛ که مقدار آلفا در متغیرهای اهداف شناختی ۰/۷۹، اهداف نگرشی ۰/۷۴، اهداف مهارتی ۰/۷۰ و پایایی کلی ۰/۷۴ می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد که گویه‌های ابزار تحقیق پرسشنامه از

همبستگی درونی بالایی برخوردارند و بیانگر این است که پرسشنامه از پایایی مناسبی برخوردار بوده است.

برای پاسخگویی به سؤال سوم در راستای طراحی الگوی مطلوب برنامه درسی مبتنی بر قصه و قصه‌گویی در دوره پیش‌دبستانی، پس از تجزیه و تحلیل نتایج سؤال اول و دوم و مشخص شدن فاصله بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب از روش مصاحبه با کارشناسان برنامه درسی و مربیان باسابقه در آموزش پیش‌دبستانی برای تدوین الگوی مطلوب برنامه و قصه‌گویی استفاده شده بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش با توجه به ترکیبی بودن روش تحقیق، در بخش کیفی از تحلیل محتوا در طی دو مرحله انجام شده است. مرحله اول، کدگذاری باز: در این مرحله واحد تحلیل به صورت سطر به سطر یا عبارت به عبارت بود. در مرحله دوم، کدگذاری محوری: در این مرحله مقوله و موارد ایجاد شده در مرحله کدبندی باز به صورت یک شبکه مرتبط به هم ایجاد شده و در بخش کمی از روش‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی t تک‌متغیره جهت توصیف وضعیت موجود و آزمون فریدمن استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

سؤال اول: اهداف مطلوب قصه و قصه‌گویی در برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی چگونه است؟
برای واکاوی اهداف پژوهش، ابتدا داده‌های به دست آمده از مطالعه اسنادی که شامل متون، کتب، نشریات، تمامی مقالات مرتبط با قصه‌گویی دوره پیش‌دبستانی مورد بررسی قرار گرفت؛ از طرفی موارد یاد شده به مبانی نظری برنامه درسی مبتنی بر قصه‌گویی در دوره پیش‌دبستانی ارتباط دارد. لازم به توضیح است، از طریق فیش برداری و خلاصه کردن اجزایی از هر سندی که ما آن را مهم یا مناسب ارزیابی شده و با گروه‌بندی این یافته‌ها در کنار یکدیگر، تجزیه و تحلیل شده‌اند تا نتیجه مطلوب کسب شود؛ که در جدول شماره (۱) مشاهده می‌شود.

جدول ۱: ویژگی‌های مطلوب برنامه درسی قصه و قصه‌گویی

اهداف
تقویت نیروی تخیل در کودک، بالا بردن قدرت بیان، امکان بروز عواطف و آموزش‌های تربیتی و اخلاقی، ایجاد عشق و علاقه نسبت به ادبیات (بهبهانی، ۱۳۸۸). روش‌های آموزشی و تربیتی خداوند (اطمینان زره، ۱۳۸۰). بسیاری از مهارت‌های اجتماعی را آموزش داد (میجس و همکاران؛ ۱۳۸۸). حس عدالت (ترابی، ۱۳۸۹). افزایش گنجینه لغات (رنوف، ۱۳۸۶). افزایش مهارت خودیاری (زاهدی، ۱۳۸۱). رشد اخلاقی (مفرد طاهری، ۱۳۸۷). شیوایی کلام (مصلح و حسام پور، ۱۳۹۳). مراقبت‌های بهداشتی (هایگ و هاردی، ۲۰۱۱). سازگاری کودکان با یکدیگر (احمدی و همکاران، ۱۳۹۰). بازسازی ارتباط با دیگران (پیترسون، بول، پروپست و دیتنگ، ۲۰۰۵). نقص توجه (لم، ۲۰۱۰). آموزش راهبردهای اجتماعی (چهارم‌حالی؛ ۱۳۸۴). باورهای فراشناختی (محمودی و

همکاران، ۱۳۸۷). کنترل زبان، حرکات دست و پا و بدن (اجرای نمایش) (لنگرودی و رجایی، ۱۳۹۵). تقویت حسّ خوش‌بینی (نیک‌منش و کاظمی، ۱۳۸۸). افزایش هوش اجتماعی کودکان (داداش‌زاده و پیرخانی، ۱۳۹۴). خودکارآمدی (حکمتی پور و همکاران، ۱۳۹۳). افزایش خودپنداره (مالکا، ۲۰۱۰). نشانه‌های رفتار لجبازی و نافرمانی (دلسوز، ۱۳۹۵). مشارکت‌جویی (گنجی و امیریان، ۱۳۹۱). افزایش خزانه لغات (سالاری، ۱۳۸۲). کنترل پرخاشگری و اضطراب (چگنی و چگنی، ۱۳۹۵). کاهش میزان پرخاشگری (صباغیان، ۱۳۸۵). بهبود رفتارهای بهداشتی در کودکان (یاسائی و همکاران، ۱۳۹۴). رشد اعتماد به نفس کودک و علاقه‌مند ساختن او به آزادی و عدالت اجتماعی (هنسون، ۲۰۱۱). ارتقای مهارت بیان احساسات، مراقبت از خود و همدلی (فروزانفر، ۱۳۹۶). آموزش و درک ارزش‌های اخلاقی از قبیل پایداری، نوع دوستی، شجاعت، امیدواری و ایثار (مکرودی، ۲۰۰۴). بهبود شایستگی ارتباط کلامی (ایسل و همکاران، ۲۰۱۴). تفکر انتقادی (لورد، ۲۰۰۷). کاهش رفتارهای نامناسب و افزایش رفتارهای اجتماعی (فاینبرگ، ۲۰۰۱). بهبود مهارت تحصیلی (گات و سافران، ۲۰۰۲). پیش‌بینی اجرای رفتار پسندیده (کارتلج، ۲۰۱۰). برآوردن نیازهای عاطفی کودک و آماده‌ساختن او برای دریافت پیام‌های اخلاقی و انسانی و شهروندی خوب بودن (وارناند، ۲۰۱۷). آموزش مفاهیم اخلاق در خانواده (بیگی و همکاران، ۱۳۹۶). آشنایی با واقعیت‌های زندگی، اصلاح رفتار، تعامل اجتماعی، پیوند فرهنگی در بین کودکان می‌شود (فرهنگنامه‌ای ادبیات و نوجوانان).

یافته‌های مورد نظر پس از استخراج از اهداف، با ۱۷ نفر مصاحبه انجام شده، در مجموع ۷ نفر از میان کارشناسان آموزش پیش‌دبستانی در سطح وزارت آموزش و پرورش و ۱۰ نفر نیز از اعضای هیئت علمی نیز برای مصاحبه انتخاب شده بودند.

جدول ۲: ویژگی مصاحبه از صاحب‌نظران

ردیف	سمت	مدرک تحصیلی	رشته
۱	هیئت علمی	دکتری	برنامه‌ریزی درسی
۲	هیئت علمی	دکتری	برنامه‌ریزی درسی
۳	هیئت علمی	دانشجوی دکتری	برنامه‌ریزی درسی
۴	هیئت علمی	کارشناسی ارشد	برنامه‌ریزی درسی
۵	هیئت علمی	دانشجوی دکتری	برنامه‌ریزی درسی
۶	هیئت علمی	دکتری	مدیریت آموزشی
۷	هیئت علمی	دکتری	مدیریت آموزشی
۸	کارشناس آموزش پیش‌دبستانی	دکتری	برنامه‌ریزی درسی
۹	کارشناس آموزش پیش‌دبستانی	کارشناسی ارشد	مدیریت آموزشی
۱۰	هیئت علمی	کارشناسی ارشد	مدیریت آموزشی

برنامه‌ریزی درسی	دکتری	هیئت علمی	۱۱
برنامه‌ریزی درسی	دانشجوی دکتری	هیئت علمی	۱۲
علوم تربیتی	کارشناسی	کارشناس آموزش پیش‌دبستانی	۱۳
علوم تربیتی	کارشناسی	کارشناس آموزش پیش‌دبستانی	۱۴
فلسفه تعلیم و تربیت	کارشناسی ارشد	کارشناس آموزش پیش‌دبستانی	۱۵
برنامه‌ریزی درسی	کارشناسی ارشد	کارشناس آموزش پیش‌دبستانی	۱۶
علوم تربیتی	کارشناسی	کارشناس آموزش پیش‌دبستانی	۱۷

برنامه درسی قصه‌گویی که از مصاحبه‌ها استخراج شده بود، در سه مقوله اهداف شناختی و نگرشی و مهارتی دسته‌بندی شده‌اند. در شکل ۱ به شرح زیر است:

شکل ۱: اهداف برنامه درسی قصه و قصه‌گویی

سؤال دوم: اهداف موجود قصه و قصه‌گویی در برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی چگونه است؟ برای توصیف وضعیت موجود داده‌های حاصل از پرسشنامه‌های تکمیل‌شده تجزیه و تحلیل شد. نتایج در دو بخش توصیفی و استنباطی ارائه شده است که شامل میانگین پاسخ‌های شرکت‌کنندگان به هریک از پرسش‌های مربوط به پرسشنامه، آزمون t تک‌نمونه‌ای و آزمون فریدمن (برای رتبه‌بندی و تبیین قصه و قصه‌گویی موجود در برنامه درسی پیش‌دبستانی و مؤلفه‌های آن) و مقایسه نظری وضعیت موجود و مطلوب برای بررسی سؤال پژوهش می‌باشد. پرسشنامه محقق‌ساخته برگرفته از مصاحبه و مطالعات کتابخانه‌ای تنظیم شد که بر یافته‌های سؤال اول بود. این پرسشنامه شامل سؤالات بسته پاسخ با طیف لیکرت پنج‌گانه در خصوص وضعیت موجود برنامه درسی قصه و قصه‌گویی می‌باشد. توزیع فراوانی جنسیت پاسخگویان در این پژوهش حاکی از آن است که: ۸۳ نفر معادل ۳۴/۶ درصد از پاسخگویان مرد و ۱۵۷ نفر معادل ۴۰٪ درصد زن بوده‌اند و توزیع فراوانی سمت پاسخگویان در این پژوهش حاکی از آن است که: ۴۳ نفر معادل ۱۷/۹ درصد از پاسخگویان سمت خود را کارشناس آموزش و پرورش، ۱۲۰ نفر معادل ۵۰ درصد مربی پیش‌دبستانی و ۷۷ نفر معادل ۳۲.۱ درصد نیز سمت خود را مدیر و مسئول پیش‌دبستانی گزارش نموده‌اند و نیز توزیع فراوانی سابقه خدمت پاسخگویان در این پژوهش حاکی از آن است که: ۷۰ نفر معادل ۲۹/۲ درصد از پاسخگویان میزان سابقه خدمت خود را کمتر از ۱۰ سال، ۱۴۱ نفر معادل ۵۸/۸ درصد بین ۱۰ تا ۲۰ سال و ۲۹ نفر معادل ۱۲/۱ درصد نیز میزان سابقه خدمت خود را بیشتر از ۲۰ سال گزارش نموده‌اند.

جدول ۳: پاسخ‌های شرکت‌کنندگان به هریک از پرسش‌های مربوط به اهداف شناختی

ردیف	پرسش‌ها	میانگین	انحراف
۱	این قصه‌ها تا چه حد موجب شناخت کودکان از خود می‌شود؟	۳/۶۰	٪۳۶
۲	تا چه حد برای آشنایی با واقعیت‌های زندگی مفید هستند؟	۳/۷۰	٪۲۸
۳	تا چه حد در آشنایی با پیامبران، ائمه اطهار و شخصیت‌های دینی و ملی مفید هستند؟	۳/۶۹	٪۴۱
۴	تا چه حد موجب افزایش گنجینه لغات نوآموزان می‌شوند؟	۳/۸۰	٪۸۴
۵	تا چه حد به شناخت مفاهیم اخلاقی در خانواده کمک می‌کنند؟	۳/۴۹	٪۵۹
۶	تا چه حد موجب آشنایی با آداب و رسوم مذهبی و دینی می‌شوند؟	۳/۹۲	٪۷۱
۷	تا چه حد موجب آشنایی با آداب و رسوم ملی و قومی می‌شوند؟	۳/۷۳	٪۶۷
۸	تا چه حد موجب آشنایی با فرهنگ بومی می‌شوند؟	۳/۶۷	٪۵۵

یافته‌های جدول شماره (۳) نشان می‌دهد در پرسش‌های مرتبط اهداف شناختی بالاترین میانگین مربوط به گویه آشنایی با آداب و رسوم مذهبی و دینی و کمترین میانگین مربوط به گویه شناخت مفاهیم اخلاقی در خانواده می‌شود.

جدول ۴: میانگین پاسخ‌های شرکت‌کنندگان به هریک از پرسش‌های مربوط به اهداف نگرشی

ردیف	پرسش‌ها	میانگین	انحراف معیار
۱	تا چه حد نوآموزان را به آزادی و عدالت علاقه‌مند می‌کند؟	۳/۵۹	۰.۲۸
۲	تا چه حد موجب آشنایی نوآموزان با رفتار صحیح شهروندی می‌شوند؟	۳/۲۰	٪۴۹
۳	تا چه حد در ایجاد نگرش خلاق مفید هستند؟	۳/۴۸	٪۴۰
۴	تا چه حد موجب علاقه به ادبیات می‌شوند؟	۳/۳۴	٪۳۸
۵	تا چه حد موجب تقویت حس خوش بینی می‌شوند؟	۳/۶۰	٪۵۵
۶	تا چه حد موجب پرورش مهارت‌های تفکر در نوآموزان می‌شوند؟	۳/۵۰	٪۲۷
۷	تا چه حد در درک ارزش‌های اخلاقی (مانند شجاعت، نوع‌دوستی، ایثار و ...) مفید هستند؟	۳/۵۸	٪۶۱

یافته‌های جدول شماره (۴) نشان می‌دهد که در پرسش‌های مرتبط متغیر، اهداف نگرشی بالاترین میانگین مربوط به گویه تقویت حس خوش بینی و کمترین میانگین مربوط به گویه رفتار صحیح شهروندی موجب شناخت می‌شود.

جدول ۵: میانگین پاسخ‌های شرکت‌کنندگان به هریک از پرسش‌های مربوط به اهداف مهارتی

ردیف	پرسش‌ها	میانگین	انحراف
۱	تا چه حد موجب توجه کودک به مسائل زیست‌محیطی می‌شوند؟	۳/۸۱	٪۳۹
۲	تا چه حد موجب پرورش خلاقیت کودکان می‌شوند؟	۳/۷۷	٪۴۶

یافته‌های جدول (۵) نشان می‌دهد که در پرسش‌های متغیر، اهداف مهارتی بالاترین میانگین مربوط به گویه مسائل زیست‌محیطی و کمترین میانگین مربوط به گویه پرورش خلاقیت است.

جدول ۶: آزمون t تکنمونه‌ای برای بررسی مقایسه با میانگین نظری
 "اهداف شناختی وضعیت موجود قصه و قصه‌گویی در برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی چگونه است؟"

جدول آماره‌های توصیفی				متغیر
تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف استاندارد	اهداف شناختی
۲۴۰	۳/۷۲	۱/۰۵	٪۶	
جدول آماره‌های استنباطی				
آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	حد پایین / حد بالا
۱۰/۷۲	۲۳۹	٪۰۰۰۱	٪۷۲	٪۸۶ / ٪۵۹

با توجه به آزمون بالا چون مقدار سطح معناداری به دست آمده در جدول آزمون t برابر با ۰/۰۰۰۱ است و این مقدار با اطمینان ۰/۹۵ از سطح خطای ۰/۰۵ کوچک‌تر است و به عبارت دیگر چون مقدار آماره طی برابر با (۲۲/۲۳) و بزرگ‌تر از مقدار (۱/۹۶) است، سؤال بالا تأیید می‌شود و می‌توان نتیجه گرفت که اهداف شناختی مبتنی بر قصه و قصه‌گویی موجود در برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی بالاتر از متوسط است. جدول آزمون t نشان می‌دهد که میانگین اکتسابی نمونه برابر با ۳/۷۲ است که از میانگین جامعه (۳) با اختلاف ۰/۷۲ بالاتر از حد متوسط بوده و این تفاوت به لحاظ آماری معنادار گزارش شده است.

جدول ۷: آزمون t تکنمونه‌ای برای بررسی مقایسه با میانگین نظری
 "اهداف نگرشی وضعیت موجود قصه و قصه‌گویی در برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی چگونه است؟"

جدول آماره‌های توصیفی				متغیر
تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف استاندارد	اهداف نگرشی
۲۴۰	۳/۷۴	۰/۷۷	۰/۰۴	
جدول آماره‌های استنباطی				
آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	حد پایین / حد بالا
۹/۶۳	۲۳۹	٪۰۰۰۱	٪۴۷	۰/۵۲ / ۰/۳۸

با توجه به آزمون بالا چون مقدار سطح معناداری به دست آمده در جدول آزمون t برابر با ۰/۰۰۰۱ است و این مقدار با اطمینان ۰/۹۵ از سطح خطای ۰/۰۵ کوچک‌تر است و به عبارت دیگر چون مقدار آماره t برابر با (۹/۶۳) و بزرگ‌تر از مقدار (۱/۹۶) است، سؤال بالا تأیید می‌شود و می‌توان نتیجه گرفت که اهداف نگرشی مبتنی بر قصه و قصه‌گویی موجود در برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی بالاتر از متوسط است. جدول آزمون t نشان می‌دهد که میانگین اکتسابی نمونه برابر

با $3/47$ است که از میانگین جامعه (۳) با اختلاف $0/47$ بالاتر از حد متوسط بوده و این تفاوت به لحاظ آماری معنادار گزارش شده است.

جدول ۸: آزمون t تک‌نمونه‌ای برای بررسی مقایسه با میانگین نظری

"اهداف مهارتی وضعیت موجود قصه و قصه‌گویی در برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی چگونه است؟"

جدول آماره‌های توصیفی			متغیر
خطای انحراف استاندارد	انحراف معیار	میانگین	تعداد
۰/۰۴	۰/۶۸	۳/۹۷	۲۴۰
جدول آماره‌های استنباطی			اهداف مهارتی
حد پایین / حد بالا	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	درجه آزادی
۰/۸۷ / ۰/۷۰	۰/۷۹	۰/۰۰۰۱	۲۳۹
			آزمون t
			۱۷/۷۹

با توجه به آزمون بالا چون مقدار سطح معناداری به دست آمده در جدول آزمون t برابر با $0/0001$ است و این مقدار با اطمینان $0/95$ از سطح خطای $0/05$ کوچک‌تر است و به عبارت دیگر، چون مقدار آماره t برابر با $(17/79)$ و بزرگ‌تر از مقدار $(1/96)$ است، سؤال بالا تأیید می‌شود و می‌توان نتیجه گرفت که: اهداف مهارتی مبتنی بر قصه و قصه‌گویی موجود در برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی بالاتر از متوسط است. جدول آزمون t نشان می‌دهد که میانگین اکتسابی نمونه برابر با $3/79$ است که از میانگین جامعه (۳) با اختلاف $0/79$ بالاتر از حد متوسط بوده و این تفاوت به لحاظ آماری معنادار گزارش شده است.

جدول ۹: آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی مؤلفه‌های قصه و قصه‌گویی در برنامه درسی پیش-

دبستانی

میانگین رتبه	متغیر
۳/۵۴	اهداف شناختی
۲/۹۳	اهداف نگرشی
۳/۵۰	اهداف مهارتی

در این آزمون چون مقدار سطح معناداری برابر با $0/0001$ بوده و از سطح خطای $0/05$ کوچک‌تر گزارش شده است. می‌توان استنباط نمود که میانگین رتبه اکتسابی هر یک از متغیرهای قصه و قصه‌گویی در این پژوهش دارای تفاوت معناداری با یکدیگر می‌باشند. رتبه‌بندی

مؤلفه‌های قصه و قصه‌گویی در برنامه‌دستی پیش‌دبستانی از قوت به ضعف نیز عبارت هستند از: اهداف شناختی، اهداف مهارتی و اهداف نگرشی.

با توجه به پرسشنامه‌هایی که مریبان تکمیل کردند، به هدف رفتار صحیح شهروندی و علاقه به ادبیات و نگرش خلاق کمتر توجه شده بود؛ و در راستای آشنایی با فرهنگ بومی و شناخت کودکان از خود و تقویت حس خوش‌بینی به‌طور متوسط توجه شده بود و نیز به هدف آشنایی با آداب و رسوم مذهبی و دینی و مسائل زیست‌محیطی و افزایش گنجینه لغات به بیشتری توجه شده بود.

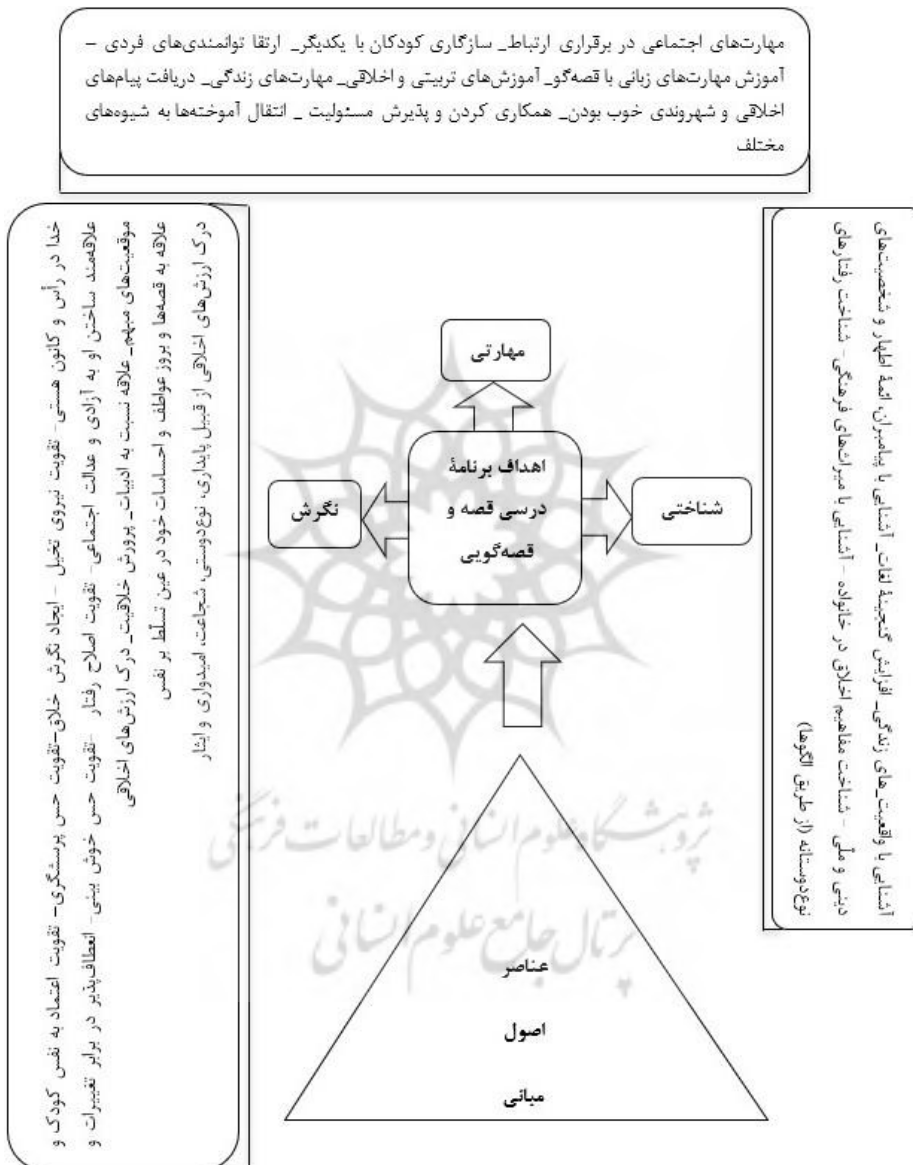
سؤال سوم: چه الگویی می‌توان جهت دستیابی به اهداف مطلوب قصه و قصه‌گویی در

برنامه‌دستی پیش‌دبستانی ارائه نمود؟

محور اساسی الگوی پیشنهادی (مبانی، اصول و عناصر برنامه‌دستی قصه و قصه‌گویی) محورهای بنیادی طراحی هستند. ویژگی برجسته دیگر الگوی پیشنهادی، جامعیت آن در طرح مبانی، اصول و عناصر برنامه‌دستی قصه و قصه‌گویی است که طبقه‌بندی جامع و مانعی از این ابعاد را ارائه می‌دهد. مبانی فلسفی به ملاک و میزان، برای مشخص کردن مقاصد و اهداف و انتظارات حرفه‌ای از برنامه‌دستی قصه و قصه‌گویی اشاره دارد. مبانی اجتماعی نیز به بررسی نظام ارزشی که برای یادگیرندگان اهمیت داشته و می‌بایست مورد توجه برنامه‌ریزان درسی قصه و قصه‌گویی باشد، می‌پردازد؛ و در نهایت، در مبانی روان‌شناختی، دانش و ویژگی‌های روان‌شناختی یادگیرندگان که می‌بایست مورد توجه برنامه‌ریزان درسی قصه و قصه‌گویی باشد، مورد تأکید است. همچنین در این مدل، به اصول برنامه‌دستی قصه و قصه‌گویی اشاره شده که تازگی داشته است؛ اما مهم‌ترین محور طراحی الگوی پیشنهادی، محور عناصر برنامه‌دستی قصه و قصه‌گویی است. نگرشی و مهارتی برنامه‌دستی را پوشش می‌دهد. با توجه به بررسی وضعیت موجود برنامه‌دستی قصه و قصه‌گویی در دوره پیش‌دبستانی، مشخص شد که توجه به برخی اهداف در دوره پیش‌دبستانی مطلوب، نسبتاً مطلوب و در دیگر موارد نامطلوب بود. در اهداف شناختی، با توجه به نتایج، لازم است که به اهداف آشنایی با مفاهیم اخلاقی در خانواده که پایین‌ترین میانگین را داشت، توجه بیشتری شود. همچنین اهدافی همچون شناخت کودکان از خود، آشنایی با واقعیت‌های زندگی، آشنایی با پیامبران و ائمه اطهار، آشنایی با آداب و رسوم ملی و قومی و آشنایی با فرهنگ بومی توجه بیشتری شود. در خصوص اهداف نگرشی، اهدافی که نیازمند توجه بیشتری است، ایجاد علاقه به رفتار صحیح شهروندی، ایجاد نگرش خلاق و ایجاد علاقه به ادبیات است و همچنین اهدافی از قبیل علاقه به آزادی و عدالت، تقویت حس خوش‌بینی، پرورش مهارت‌های تفکر و درک ارزش‌های اخلاقی نیز نیازمند توجه ویژه هستند.

با توجه به چهارچوب الگوی پیشنهادی برنامه درسی قصه و قصه‌گویی، الگوی مطلوب این برنامه را که در شکل ۲ آمده است.

شکل ۲: الگوی پیشنهادی اهداف برنامه درسی قصه و قصه‌گویی

سؤال چهارم: الگوی طراحی شده از چه اعتباری برخوردار است؟ بدین منظور الگوی طراحی شده در اختیار تعداد ۱۲ نفر از صاحب‌نظران برنامه درسی قرار گرفت و از آنان خواسته شده به پرسش‌های پرسشنامه در خصوص میزان سودمندی، جامعیت، تناسب و منطقی بودن با طیف پاسخ لیکرت ۵ قسمتی برای هر یک از ابعاد الگو پاسخ دهند. نتایج در جدول شماره (۸) آمده است:

جدول ۱۰: میانگین و انحراف معیار پاسخ صاحب‌نظران در خصوص اعتبار الگو

ابعاد الگو	پرسش‌ها	میانگین	انحراف معیار
	سودمندی	۳/۸۹	۰/۵۶
	جامعیت	۳/۹۷	۰/۶۳
اهداف	تناسب	۴/۰۲	۰/۵۸
	منطقی بودن	۳/۸۲	۰/۴۹

بحث و نتیجه‌گیری

در راستای رسیدن به وضعیت مطلوب قصه و قصه‌گویی در برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی، اطلاعات اولیه به صورت‌های باز و جهت‌مند و در اشکال مطالعه اسنادی، بررسی مبانی نظری و تحقیقات پیشین و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با صاحب‌نظران، گردآوری شد. بر اساس مطالعه اسنادی اهداف (به تفکیک شناختی، نگرشی و مهارتی) مطلوب از دیدگاه اسناد استخراج و سپس با نتایج حاصل از تحلیل متن مصاحبه‌های انجام‌شده با صاحب‌نظران تکمیل شد. بر این اساس اهداف برنامه درسی، ویژگی‌های مطلوب عناصر شناسایی شد. در الگوی برنامه درسی قصه و قصه‌گویی ملاک‌های که باید در انتخاب اهداف مورد توجه قرار گیرد عبارت است از:

- اهداف مطلوب متناسب با نیازهای دانش‌آموزان
- توجه الزام و متوازن به سه بعد نگرشی - دانشی - مهارتی در تدوین اهداف
- آشناسازی با مسئولیت‌ها
- توانایی درک و فهم ارزش‌های اسلامی در تشخیص رفتارها و تصمیم‌های درست از نادرست
- مقید شدن به رفتارهای اخلاقی در جنبه‌های فردی، اجتماعی
- ایجاد زمینه‌های مساعد جهت هدایت دانش‌آموزان به سمت نیازهای برتر و نیازهای رشد و بالندگی
- نهادینه کردن رفتارهای اخلاقی و اعتقادی در دانش‌آموزان همراه با ارائه برنامه خاص برای دستیابی به اهداف
- تقویت روابط عاطفی و اجتماعی با دیگران
- تقویت رویکرد افزایش یادگیری‌های عمیق و معنی‌دار و قابل استفاده در موقعیت‌های واقعی زندگی

مضامین ناظر بر اهداف برنامه درسی قصه و قصه‌گویی در سه بعد اصلی (شناختی، نگرشی و مهارتی) تکیه‌دار و در غالب سه حوزه دانش، نگرش و مهارتی تدوین شده است که هر یک از اهداف نشان‌دهنده جنبه‌ای خاص از کارکردهای مختلف قصه و قصه‌گویی است. در اهداف حوزه دانشی: در نهایت از دانش‌آموزان انتظار می‌رود توانایی آشنایی با پیامبران، ائمه اطهار و

شخصیت‌های دینی و ملی، شناخت مفاهیم اخلاق در خانواده شناخت مقدماتی با عبادات، آداب و رسوم مذهبی و دینی با قصه‌ها شناخت رفتارهای نوع‌دوستانه (از طریق الگوها)، آشنایی با میراث‌های فرهنگی و در اهداف حوزه نگرشی: درک ارزش‌های اخلاقی از قبیل پایداری، نوع‌دوستی، شجاعت، امیدواری و ایثار، خدا در رأس و کانون هستی، علاقه نسبت به ادبیات، تقویت شایستگی اجتماعی و تقویت اعتماد به نفس کودک و علاقه‌مند ساختن او به آزادی و عدالت اجتماعی و در نهایت در حوزه مهارتی: دارا بودن مهارت‌های لازم زندگی از جمله مهارت‌های ارتباطی، مهارت تصمیم‌گیری و تفکر، مهارت بهداشت و سلامت، خودآگاهی، مشارکت و همکاری، شهروندی مفید برای جامعه و خودباوری در فرد مد نظر است. طراحی ترکیبی این سه بعد با امکان نظر به ویژگی‌های رشدی دانش‌آموزان این دوره است؛ یعنی تلاش می‌شود اهداف برنامه متناسب با خصوصیات رشدی آنان طراحی شود. مثلاً با توجه به سن رشد دانش‌آموزان در این دوره، نباید انتظار داشت که تمام ویژگی‌های کرامت انسانی یا همه ارزش‌های اخلاقی در حد مطلوب در برقراری ارتباطات انسانی با خود، دیگران، جامعه و خدا در دانش‌آموزان در این سن متبلور شود. به‌طور کلی هدف یک برنامه درسی باید رشد متعادل کل شخصیت انسان از طریق روح، جسم، ذهن و فکر، حواس فیزیکی و حوزه عاطفی انسان باشد؛ این هدف با تحقیق رویین‌تن و همکاران (۱۳۹۸) همخوانی دارد.

وضعیت موجود برنامه درسی قصه و قصه‌گویی در دوره پیش‌دبستانی با استفاده از روش توصیفی پیمایشی بررسی شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته بود که بر اساس ویژگی‌های مطلب و عناصر برنامه درسی که از پرسش یک به‌دست آمده بود تدوین شد. این پرسشنامه بر اساس اهداف، محتوا، فعالیت‌هایی یادگیری و ارزشیابی تنظیم شده است. نتایج نشان داد که وضعیت موجود برنامه درسی قصه و قصه‌گویی در دوره پیش‌دبستانی به‌رغم اینکه میانگین به‌دست آمده از کل پرسشنامه بالاتر از میانگین نظری بود، ولی با توجه به اینکه میانگین بین ۳/۵ تا ۳/۷۵ قرار داشت، از وضعیت مطلوبی برخوردار نبود. بررسی نتایج بخش‌های مختلف پرسشنامه نیز نشان داد که وضعیت در خصوص اهداف شناختی و نگرشی نامطلوب و در خصوص اهداف مهارتی نسبتاً مطلوب بود. اهدافی که برای این گروه سنی تدوین و نگاشته شوند، می‌بایست بتواند در زندگی روزمره چه در محیط آموزشی و چه در بیرون دوره‌ای است که در آن فرصت مناسبی برای تحصیل، تربیت و یادگیری کودک فراهم می‌گردد و استعدادها هر کودک به‌تدریج شکوفا می‌شود. با توجه به بررسی وضعیت موجود برنامه درسی قصه و قصه‌گویی در دوره پیش‌دبستانی، مشخص شد که توجه به برخی اهداف در دوره پیش‌دبستانی مطلوب، نسبتاً مطلوب و در دیگر موارد نامطلوب بود. در اهداف شناختی، با توجه به نتایج، لازم است که به اهداف آشنایی با مفاهیم اخلاقی در خانواده که پایین‌ترین میانگین را داشت، توجه

بیشتری شود. همچنین اهدافی همچون شناخت کودکان از خود، آشنایی با واقعیت‌های زندگی، آشنایی با پیامبران و ائمه اطهار، آشنایی با آداب و رسوم ملی و قومی و آشنایی با فرهنگ بومی توجه بیشتری شود. در خصوص اهداف نگرشی، اهدافی که نیازمند توجه بیشتری است، ایجاد علاقه به رفتار صحیح شهروندی، ایجاد نگرش خلاق و ایجاد علاقه به ادبیات است و همچنین اهدافی از قبیل علاقه به آزادی و عدالت، تقویت حسّ خوش‌بینی، پرورش مهارت‌های تفکر و درک ارزش‌های اخلاقی نیز نیازمند توجه ویژه هستند

محور اساسی الگوی پیشنهادی (مبانی، اصول و عناصر برنامه درسی قصه و قصه‌گویی) محورهای بنیادی طراحی هستند. ویژگی برجسته دیگر الگوی پیشنهادی، جامعیت آن در طرح مبانی، اصول و عناصر برنامه درسی قصه و قصه‌گویی است که طبقه‌بندی جامع و مانعی از این ابعاد را ارائه می‌دهد. مبانی فلسفی به ملاک و میزان، برای مشخص کردن مقاصد و اهداف و انتظارات حرفه‌ای از برنامه درسی قصه و قصه‌گویی اشاره دارد. مبانی اجتماعی نیز به بررسی نظام ارزشی که برای یادگیرندگان اهمیت داشته و می‌بایست مورد توجه برنامه‌ریزان درسی قصه و قصه‌گویی باشد، می‌پردازد؛ و نهایتاً اینکه در مبانی روان‌شناختی، دانش و ویژگی‌های روان‌شناختی یادگیرندگان که می‌بایست مورد توجه برنامه‌ریزان درسی قصه و قصه‌گویی باشد، مورد تأکید است. همچنین در این مدل، به اصول برنامه درسی قصه و قصه‌گویی اشاره شده که تازگی داشته است؛ اما مهم‌ترین محور طراحی الگوی پیشنهادی، محور عنصر برنامه درسی عنصر اهداف اساس برنامه درسی را پوشش می‌دهد. در عنصر هدف، به انواع هدف‌های برنامه درسی قصه و برنامه درسی قصه و قصه‌گویی را برمی‌شمرد.

پیشنهادهای حاصل از یافته‌های مطالعه حاضر، حاکی از آن است که برنامه درسی قصه و قصه‌گویی برای کودکان، پیامدهای مثبت و بلندمدت بی‌شماری را به دنبال دارد. این پژوهش به روشنی نشان داد که با برنامه درسی قصه و قصه‌گویی برای کودکان می‌توان تحول کودکان را در تمامی ابعاد (اجتماعی و عاطفی، شناختی، روانی-حرکتی، زبانی و ارتباطی) بهبود بخشید؛ لذا ضروری است مسئولان و تصمیم‌گیران نهاد آموزش و پرورش، ضمن توجه به اثرات مثبت و غیرقابل انکار قصه و قصه‌گویی در زندگی حال و آینده کودکان، در خصوص حضور قصه و قصه‌گویی در برنامه درسی پیش‌دبستان، به بازاندیشی بپردازند. نظر به اینکه برای بررسی وضعیت موجود در این پژوهش صرفاً از پرسشنامه استفاده شده است، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌هایی با شیوه‌هایی چون مشاهده و مصاحبه، یافته‌های این پژوهش را تکمیل نمایند؛ لذا برای تعمیم نتایج به جامعه‌های دیگر و مطمئن شدن از نتایج یکسان، بهتر است در دیگر استان‌ها نیز انجام شود. از طریق مقایسه الگوی مطلوب برنامه درسی قصه و قصه‌گویی با وضعیت کنونی حاکم، می‌توان ابعاد جدید و تازه‌ای را به شرایط کنونی افزود و از این طریق کاستی‌ها و نواقص را از بین برد. از آنجاکه توجه به محورهای طراحی برنامه درسی (مبانی، اصول و عناصر) از جایگاه ویژه‌ای

برخوردار است و محور (اصول) به‌عنوان بخش‌های بسیار کلیدی در طراحی برنامه درسی قصه و قصه‌گویی مورد توجه قرار گرفته‌اند، می‌توان این الگو را به‌عنوان گامی نو در تحول مطالعات طراحی برنامه درسی قلمداد کرد. این پژوهش صرفاً طراحی برنامه درسی قصه و قصه‌گویی دوره پیش‌دبستانی بود، کاری با اجرا و ارزشیابی آن ندارد، از این رو پیشنهاد می‌شود که مطالعه‌ای درباره اجرا و ارزشیابی این برنامه انجام شود.

فهرست منابع

- Chambers, D. (2015). *Creative storytelling and acting*. Translation: Suraya Ghezelbash. Tehran: University Publishing Center. (Text in Persian).
- Dost Mohammadi, H., Marvizadeh, M., Dadfar, R., and aein, T. (2015). The Effectiveness of Creative Storytelling on Problem Solving Ability and Creativity of Preschool Children, *Educational Research Quarterly*, 12(49):99-114 (Text in Persian).
- DRastieh, R., Zarei, H. (2017). The effect of Quranic storytelling on the adaptation of preschool children, *Quarterly Journal of Child Mental Health*, 4(1):56-66 (Text in Persian).
- Eisner, W.E. (1994). *The Educational Imagination: On the Design and Evaluation of School Programs*. 3rd edition, Macmillan publishing, co.chp.
- Fathi Vajargah, K. (2015). *Principles of Curriculum Planning Concepts*. Tehran: Bal (Text in Persian).
- Green, E. (2015). *The art of storytelling*. Translation TahrhAdinehpour. Tehran: Abjad (Text in Persian).
- Goldard, K., and Goldard, D. (2018). *A practical guide to counseling with children*. Translation Minoo Parniani, Tehran: Roshd (Text in Persian).
- Kligler, J., Bartlett, J., Higgins, C., & Williams, H (2015). Factors associated with The Influence of Storytelling on Children's Intelligence in US 6 states. *Journal of Agricultural Education*, 43(3), 1.
- Luimi, F., Safarzadeh, S. (2015). The effectiveness of story therapy on shyness, depression and self-esteem in preschool children in Ahvaz, *Journal: Clinical Psychology Research and Counseling*, 6(2): 32-47. (Text in Persian).
- Light, G., Cox, R. (2002). *Learning & Teaching in Higher Education*. London, Paul Chapman Publishing.
- Maleki, H. (2016). *Introduction to curriculum planning*. Tehran: Samat (Text in Persian).
- Marie-NathalieBeaudoin, A; CaitlinGannon, M. (2017). A Comparative Study of the Effects of 6, 12, and 16 Weeks of Narrative Therapy on Social and Emotional Skills: An Empirical Analysis of 722 Children's Problem-Solving Accounts. *Journal of Systemic Therapies*, 36 (4): 57-73.
- Mehr Mohammadi, M. (2019). *What, why, how to teach general art*. Tehran: Madrasa (Text in Persian).
- Mehr Mohammadi, M. (2014). *Curriculum: Perspectives, approaches and perspectives*. Astan Quds Razavi: Publishing Company (Text in Persian).
- Mofidi, F. (2014). *Basics of education in preschool*. Tehran: Samat (Text in Persian).

- Nowruzzadeh, R; Fathi Vajargah, K. (2012). *An Introduction to University Curriculum Planning*. Tehran: Higher Education Research and Planning Institute (Text in Persian).
- Roointan, Z., Jalalvandi, M., & Nateghi, F. (2019). Evaluation of Story and Storytelling Curriculum in Preschool with Emphasis on Presenting Desirable Pattern. *Iranian journal of educational Sociology*, 2(3):36-46.
- Roxberg, J. (2016), Review the assessment of primary school curriculum in the UK, *Human Resource management*, 12(1): 419-443.
- Safi, A. (2014). *Primary, secondary and high school education*. Tehran: Samat (Text in Persian).
- Shaari Nejad, A A. (2016). *Children's Literature*. Tehran: Information Publishers (Text in Persian).
- Vahedi, M; Qaltash, A; Water Cycle, P. (2019). The effect of teaching science concepts through storytelling on social skills and verbal intelligence of bilingual preschool students, *Quarterly Journal of Counseling Culture and Psychotherapy*, 10(38): 81-110 (Text in Persian).
- Zips, J. (2017). *The art of creative storytelling*. Translation Mino Parniani, Tehran: Roshd (Text in Persian).

© 2022 Alzahra University, Tehran, Iran. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution Noncommercial 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).